

Války za nezávislost

války za nezávislost nebyly „bojem za národní osvobození“

národ = společenství představ (Benedict Anderson, *Představy společenství*, Praha 2008)

v Latinské Americe až během 19. století

dlouhá cesta k nezávislosti

- válka o dědictví španělské (1701-14) – vymření Habsburků, nástup Bourbonů

spory o území a moc v Evropě (Rakousko vs. Francie) se přenášely i do zámoří

ukázala se hluboká krize španělského koloniálního panství

- 1715 – mírová smlouva z Utrechtu – Velká Británie získala právo *asienta* = dovozu černých otroků do španělských kolonií – oslabování královského monopolu v obchodě s koloniemi obecně

sedmiletá válka (1754-61)

- první globální konflikt
- Španělsko vs. Velká Británie (paralelně Rakousko vs. Prusko)
- britské obsazení Floridy, Havany a Manily ukázalo vojenskou slabost španělských kolonií
- nárůst britského obchodu
- vysoké náklady na obranu přenášeny na kolonisty

Dominic Serres, Dobytí Havany, 1767

bourbonské reformy (2. polovina 18. století)

- snaha zefektivnit fungování španělského státu, ekonomiky i společnosti, posílit autoritu krále a jeho administrativy
- pod vlivem osvícenských státoprávních, hospodářských a vědeckých teorií
- nové správní celky – *intendancie*
- budování milic (domobrany)
- uvolnění obchodu – 1764 zrušen systém *flotas*
- utužování byrokracie, zvyšování daní a poplatků, narůstající pracovní požadavky na nižší vrstvy obyvatelstva, omezování privilegií vyšších vrstev → vyhrocení dlouhodobých, latentních problémů a propuknutí lokálních nepokojů

1535 Nueva España (Mexico)
1542 Peru (Lima)
1717 Nueva Granada (Bogota)
1776 Río de la Plata (Buenos Aires)

- 1767 vypovězení jezuitského řádu ze Španělska a jeho zámořských držav
- 1789 zákoník o otroctví (*Código Negro*) – panovník vstoupil mezi otrokáře a jeho majetek – masivní protesty, 1794 platnost pozastavena

povstání Tupaca Amarua II v Peru (1780-82)

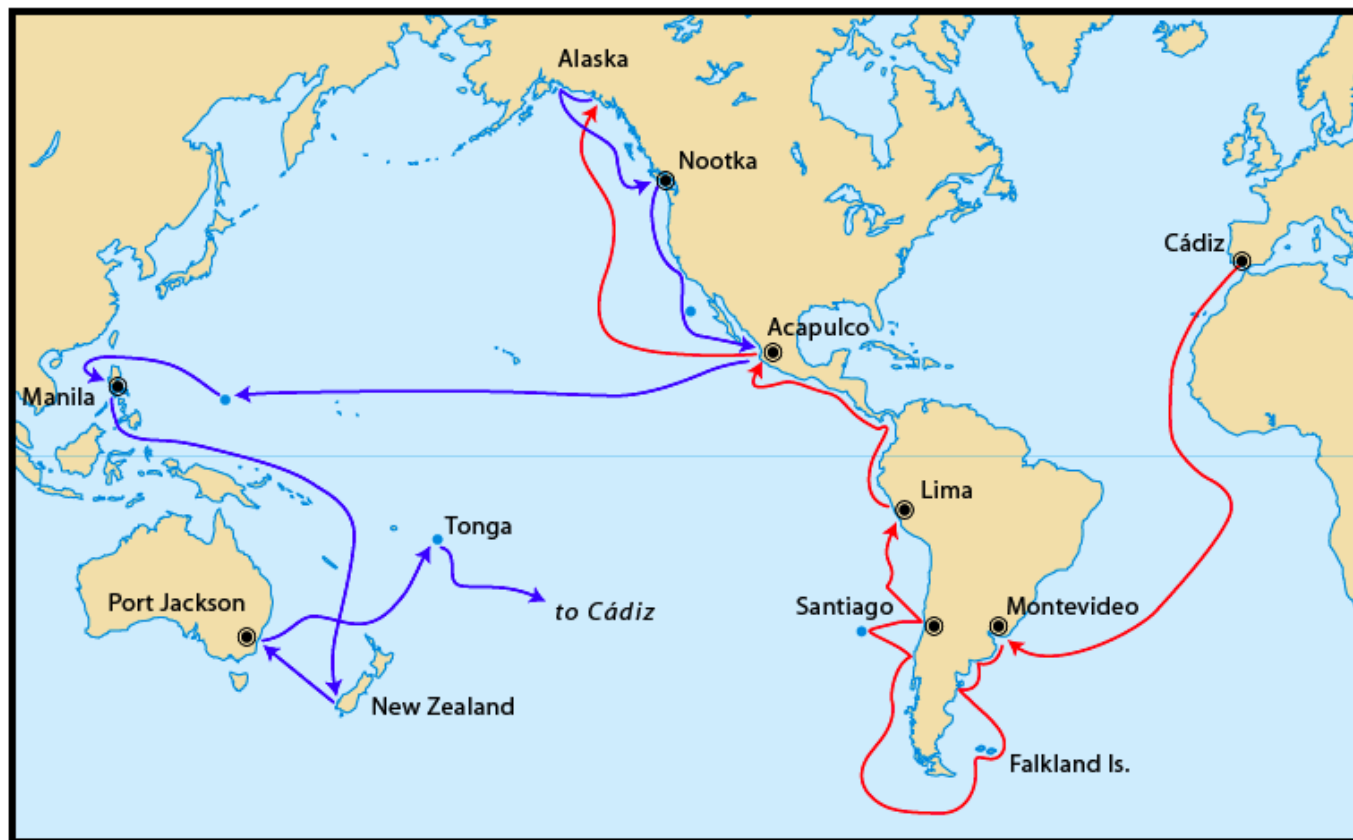
- míšenec prohlašující se za potomka „inků“
- ostentativně se dával pod ochranu krále
- reálně ale město vs. venkov, nižší vrstvy proti vyšším
- krvavý průběh, krvavě potlačeno

rozvoj věd:

- 1803 - očkovací kampaň Franciska Javiera de Balmis
- 1789-94 expedice Alessandra Malaspiny

Tadeáš Haenke

důsledky bourbonských reforem

- centralizace administrativy – přesnější vymezování hranic – *intendancie* (menší, pevněji organizované správní jednotky)
- diverzifikace koloniální ekonomiky, odstraňování celních a monopolních bariér
- podpora exportního zemědělství, řemeslné výroby
- zakládání lokálních vědeckých a kulturních institucí, nárůst gramotnosti, místní periodika
- narůstání sebevědomí kreolů, odpor proti *peninsulares*
- první hlasy zpochybňující koloniální systém a královskou autoritu

Naše půda je úrodná, přesto ale nepřináší zisky. Jsme podnikaví a příčinliví, žijeme však v bídě. Odvádíme vysoké daně a slyšíme, že stále nestačí. [...] Kdo je tím nepřítelem, jenž nás požírá?

Anonymní úvodník středoamerického listu *El editor constitucional*, 6. července 1821

EL EDITOR CONSTITUCIONAL

LUNES, 16 DE JULIO DE 1821

POLÍTICA

De la libertad civil y de los principios del Gobierno

Como la libertad moral es el bien primero del hombre en su capacidad privada, así la libertad civil lo es en su capacidad pública. Nada hay, en que deba *vigilarse* tanto como sobre el poder. Nada hay a que deba oponerse la más determinada resolución, que a los avances de la autoridad. El sueño en el Estado, como dice *Montesquieu*, siempre es seguido de la esclavitud.

Hubo un tiempo, en que el pueblo de este reino estaba acalorado de tales sentimientos. Muchos sicofantes del poder fueron sacrificados; y muchas veces se combatió y derramó la sangre por la causa de la libertad. Pero aquellos días parece que se han pasado. La bella herencia de libertad, que nos dejaron nuestros antecesores no repugnan muchos abandonarla. Una corrupción venal, compañera inseparable de la disipación y extravagancia ha emponzoñado entre nosotros las fuentes de la virtud pública. Y si ahora se suscitaran acontecimientos que exigiesen una oposición tan viva, como la que se hizo en tiempo de Carlos I y de Jaime II, yo temo que perdiéramos cuanto tenemos de estimable. El terror de un ejército fijo, el peligro de los fondos públicos, y la influencia corruptora del tesoro, amedrentarían todo celo y producirían la sumisión general y el servilismo.

1775-1783 - válka za nezávislost britských kolonií v Severní Americe

- podpora revoluce ze strany Španělska (i Francie) ve snaze oslabot Velkou Británii – otevření „Pandořiny skříňky“
- významná inspirace pro latinskoamerické kreoly
- další narušení atlantického obchodu, komunikace s mateřskou zemí

Francouzská revoluce a napoleonské války

- od 1790 nepokoje ve francouzské kolonii Saint Domingue, 1804 republika Haiti → ochlazení nadšení pro nezávislost
- 1794-95 válka Španělska proti revoluční Francii. Porážka, nucené spojení → válka s Velkou Británií → další narušení komunikace s mateřskou zemí
- Juan Pablo Viscardo, „Dopis americkým Španělům“ (1791)
- 1799 ztráta Louisiany (Francie → 1803 USA)

- 1804 Španělsko donuceno vyhlásit válku Velké Británii, 1805 bitva u Trafalgaru → ztráta velké části obchodního a válečného loďstva
- 1806 kontinentální blokáda
- 1806 první pokusy o nezávislost – Francisco de Miranda ve Venezuele, britské jednotky v Buenos Aires

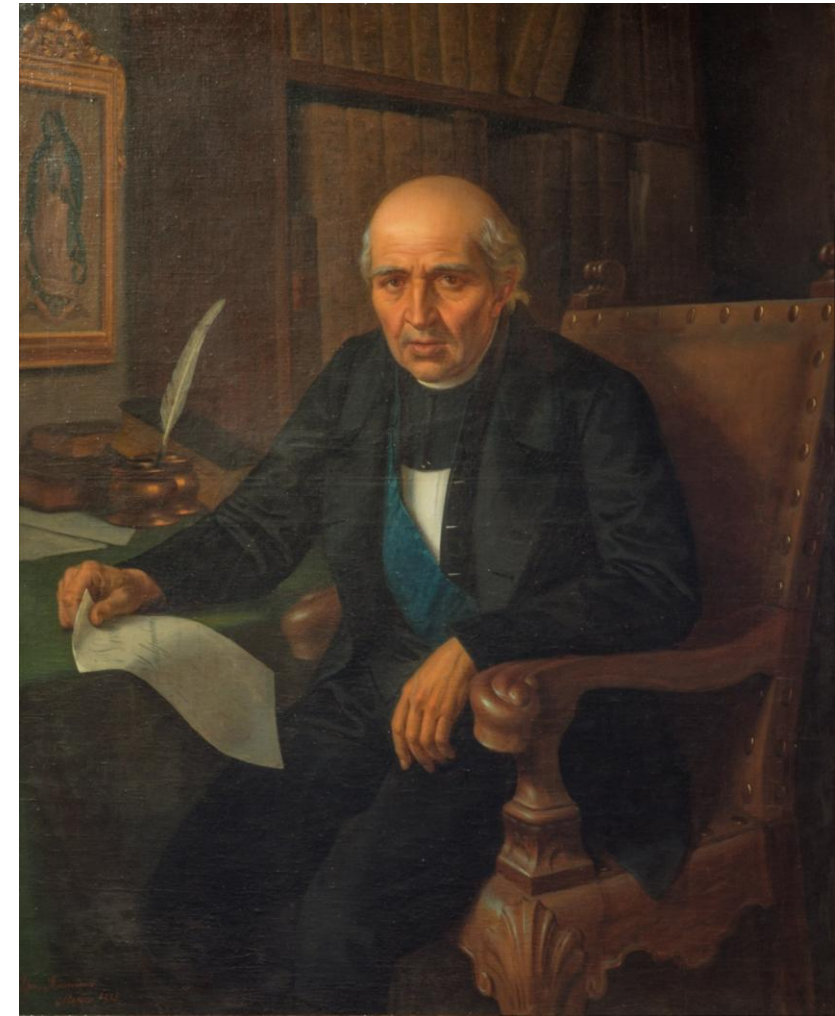

- 1808-1813 španělským králem Josef Bonaparte – odpor v metropoli i v koloniích (*guerilla*) – občanské výbory (*juntas*)
- Mexiko, La Plata – již 1810 výzvy k plné nezávislosti
- uprostřed občanské války shromáždění (*cortes*) v Cádizu 1812 – liberální ústava– zásady volného obchodu, omezení moci církve, zámořská území „provinciemi“
účast zástupců kolonistů jako rovnocenných (*diputaciones provinciales*)
- 1814 – restaurace Ferdinanda VII. – zrušení ústavy z Cádizu a ostatních opatření přijatých *cortes*. I když 1820 ústava obnovena – příliš pozdě

Miguel Hidalgo y Costilla (1753-1811) - Mexiko

- kněz – 1810 výzva k nezávislosti
- Kult Panny Marie Guadalupské jako jednotící prvek
- podpora ze strany lidových/indiánských vrstev
- slib pozemkové reformy

→ Agustín Itúrbide – mexické císařství (1821)

Agustín Itúrbide (1783-1824) – Mexiko

- původně vyslán korunou potlačit nepokoje v Novém Španělsku
- 1821 plán z Igualy → mexické císařství (včetně Střední Ameriky, Texasu, Kalifornie atd.)
- 1823 republika
- 1823 Spojené provincie střední Ameriky → Guatemala, Honduras, Salvador, Nikaragua, Kostarika (+ Chiapas zůstal Mexiku)

Simon Bolívar (1783-1830) – Venezuela

- z rodiny kreolských elit, vzdělání ve Španělsku, vliv osvícenství
- zednářství
- *Dopis z Jamajky* (1815)
- 1816 vylodění v Caracasu
- 1819 vyhlášení nezávislosti Venezuely → zbytek místokrálovství Nová Granada = Gran Colombia (→ Venezuela, Kolumbie, Panama, Ekvádor)

José de San Martín (1778-1850) – La Plata → Peru, Chile

- účastník bojů proti Napoleonovi ve Španělsku
- 1810 vyhlášeny nezávislé Provincias Unidas de La Plata (→ Argentina, Uruguay, Horní Peru = Bolívie)
- 1817-1821 tažení do Chile → nezávislost Peru (1824 bitva u Ayacucha – konec španělské nadvlády v kontinentální Americe)
- neshody s Bolívarem o další směřování osvobozené Latinské Ameriky

- 1826 – první panamerický kongres (delegace Mexika, Peru, Velké Kolumbie a Střední Ameriky, pozorovatelé zástupci Velké Británie a Nizozemí)

- 1826 – první panamerický kongres (delegace Mexika, Peru, Velké Kolumbie a Střední Ameriky, pozorovatelé zástupci Velké Británie a Nizozemí)

„Ti, kdo usilovali o svobodu Jižní Ameriky, orali v moři, [...] protože nezávislosti, toho jediného pozitivního, čeho dosáhli, bylo dosaženo na úkor všeho ostatního.“

(Simón Bolívar, dopis generálovi Juanu Josému Floresovi, 1830)